

פרשת תולדות

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם
אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: כ וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה
בְּקָחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדֵן אָרָם אַחֹת לְבֶן
הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: כא וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי
(יט) **ואלה תולדות יצחק.** יעקב ועשו האמורים צפרשה:

אברהם הוליד את יצחק. (לאחר שקרא הקצ"ה שמו אברהם
אחר כך הוליד את יצחק. דבר אחר), על ידי שכתב הכתוב
יצחק בן אברהם, הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי
שהיו לינני הדור אומרים מאזימלך נתעצרה שרה, שהרי
כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעצרה הימנו, מה עשה
הקצ"ה, ר' קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו
הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן
אברהם, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק:
(כ) **בן ארבעים שנה.** שהרי כשצא אברהם מהר המוריה
נתצער שנולדה רבקה, ויצחק היה בן ל"ז שנה, שהרי
צו צפרק מתה שרה, ומשנולד יצחק עד העקידה שמתה
שרה ל"ז שנה, דצת ל' היתה כשנולד
יצחק, וצת קכ"ז כשמתה, שנאמר ויהיו חיי שרה וגו', הרי
ליצחק ל"ז שנים, וצו צפרק נולדה רבקה, המתין לה עד

פרשת תולדות

עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתָר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רַבֵּקָה אִשְׁתּוֹ: כב וַיִּתְרַצְצוּ

הַבָּנִים בְּקֶרְבָּה וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶה אָנֹכִי וַתִּלְךְ לְדֶרֶשׁ
שְׂתֵּחַ רַחוּיָהּ לְצִיּוֹחַ ג' שָׁנִים, וְנִשְׂאָה: **בת בתואל מפדן**

ארם אחות לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל
ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שזחה, שהיתה בת רשע
ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם:
מפדן ארם. על שם ששני ארם היו ארם נהרים וארם לוצה,
קורא אותו פדן, לשון למד צקר, תרגום, פדן תורין, ויש
פותרין פדן ארם כמו שדה ארם, שצלשון ישמעאל קורין
לשדה פדן: (כא) **ויעתר.** הרצה והפליר בתפלה: **ויעתר**
לו. נתפלר ונתפיים ונתפתה לו. ואומר אני, כל לשון עתה,
לשון הפלרה ורצוי הוא, וכן ועתה ענן הקטורת (יחזקאל
ת, יא.), מרצית עלית העשן. וכן העתרתם עלי דצריכם (שם
לה, יג.), וכן ונערתות נשיקות שונא (משלי כז, ו.), דומות
למרוצות והגם למשא, אנקרישר"א (געהייפט) זלע"ז:
לנכח אשתו. זה עומד צזוית זו ומתפלל, וזו עומדת צזוית
זו ומתפללת: **ויעתר לו.** לו ולא לה, שאין דומה תפלת
לדיק צן רשע לתפלת לדיק צן לדיק (יצמות סד.), לפיכך

פרשת תולדות

אֶת־יְהוָה: כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גֵיִם [גוֹיִם] בְּבֶטֶןךָ וְשְׁנֵי
לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וּלְאֵם מִלְאֵם יֶאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:
לו ולא לה: (כז) **ויתרוצצו**. על כרחך המקרא הזה אומר

דורשני, שסתם מה היא רליגה זו, וכתב אם כן למה זה
אנכי. רבותינו דרשוהו לשון ריגה, כשהיתה עוזרת על
פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס ללאת, עוזרת
על פתחי עכו"ם, עשו מפרכס ללאת. דבר אחר, מתרוללים
זה עם זה, ומריצים זנחלת שני עולמות: **ותאמר אם כן**.
גדול לער העצור: **למה זה אנכי**. מתאווה ומתפללת על
בריון: **ותלך לדרוש**. לבית מדרשו של שם: **לדרוש את**
ה': שיגיד לה מה תכא זסופה: (כג) **ויאמר ה' לה**. על
ידי שלית, לשם נאמר צרוח הקדש, והוא אמר לה: **שני**
גוים בבטןך. גיים כתיב כמו (המו) גאים, אלו אנטונינוס
ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא לנון ולא תזרת, לא
זימות החמה ולא זימות הגשמים: **ושני לאמים**. אין לאום
אלא מלכות: **ומעיד יפרדו**. מן המעיס הם נפרדים, זה
לרשעו וזה לתומו: **מלאם יאמץ**. לא ישון זגדולה, כשזה
קם זה נופל, וכן הוא אומר אמלאה החרצה (יחזקאל כו,

פרשת תולדות

כד וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: כה וַיֵּצֵא
הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כָּלוּ כְּאֹדְרֵת שְׁעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ:

3.) לא נתמלחה לור אלא מחרצנה של ירושלים: (כד)

וימלאו ימיה. אצל צתמר כתיב ויהי צעת לדתה, שלא מלאו

ימיה, כי לז' חדשים ילדתם: **והנה תומם.** חסר, וצתמר

תאומים מלא, לפי ששניהם לדיקים, אצל כאן אחד לדיק

ואחד רשע: (כה) **אדמוני.** סימן הוא שיבא שופך

דמים (צ"ר סג, ח.): **כלו כאדרת שער.** מלא שער כטלית

של צמר המלחה שער, פלוקיר"א זלע"ז (הארריג פיל מיט

האר): **ויקראו שמו עשו.** הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה

ונגמר צשערו כצן שנים הרבה: (כו) **ואחרי כן יצא אחיו**

וגו'. שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו, צדין היה

אוחז צו לעכצו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה ועשו מן

השנייה, לא ולמד משפופרת שפיה קלרה, תן זה שתי

אצנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תלא אחרונה, והנכנסת

אחרונה תלא ראשונה, נמלא עשו הנוצר באחרונה ילא

ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה ילא אחרון, ויעקב צא לעכצו

שיבא ראשון ללידה כראשון לילירה, ויפטור את רחמה,

פרשת תולדות

כו וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וַיְדוּ אַחֲזָת בְּעֶקֶב עֶשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: כז וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים
וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב

ויטול את הזכורה מן הדין: **בעקב עשו**. סימן שאין זה

מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו:

ויקרא שמו יעקב. הקצ"ה, (אמר, אתם קריתון לזכוריכם

שם, אף אני אקרא לזני זכורי שם, הדא הוא דכתיב

ויקרא שמו יעקב). דבר אחר אציו קרא לו יעקב על שם

אחיזת העקב: **בן ששים שנה**. י' שנים משנשאה עד שנעשית

זת י"ג שנה וראויה להריון, וי' שנים הללו, לפה והמתין לה,

כמו שעשה אציו לשרה, כיון שלא נתעברה, ידע שהיא

עקרה והתפלל עליה (יצמות סד), ושפחה לא רצה לישא,

לפי שנתקדש זהר המוריה להיות עולה תמימה: (כז)

ויגדלו הנערים ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו

נכרים צמעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיצם, כיון

שנעשו בני י"ג שנה, זה פורש לבתי מדרשות וזה פורש

לעבודת אלילים (תנחומא תלא 7): **יודע ציד**. ללוד ולרמות

את אציו בפיו, ושואלו, אצא היאך מעשרין את המלח

ואת התבן, כסצור אציו שהוא מדקדק במלות: **איש שדה**.

פרשת תולדות

אֶהְלִים: כח וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת־עֵשׂוּ כִּי־צִיד בְּפִיו וּרְבֵקָה
אֶהָבֶת אֶת־יַעֲקֹב: כט וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֵא עֵשׂוּ מִן־הַשָּׂדֶה
כמשמעו, אדם צטל, ולודה צקשתו חיות ועופות: **תם**. אינו

צקי צכל אלה, אלא כלצו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות

קרוי תס: **ישב אהלים**. אהלו של שם ואהלו של עזר:

(כח) **בפיו**. כתרמו צפיו של יצחק. ומדרשו, צפיו של

עשו, שהיה לד אוחו ומרמכו צדצרו: (כט) **ויזד**. לשון

צישול כתרמו: **והוא עיף**. צרליחה (צ"ר סג, יצ), כמה

דתימא כי עיפה נפשי להורגים (ירמיה ד, לא): (ל)

הלעיטני. אפתח פי ושפוך הרצה לתוכה, כמו ששנינו, אין

אוצסין את הגמל אצל מלעיטין אוחו: **מן האדום האדום**.

עדשים אדומות, ואוחו היום מת אצרהם, שלא יראה את

עשו צן צנו יולא לתרצות רעה, ואין זו שיצה טובה

שהצטיוהו הקצ"ה, לפיכך קלר הקצ"ה ה' שנים משנותיו,

שילחק חי ק"פ שנה, וזה קע"ה שנה, וצישל יעקצ עדשים

להצרות את האצל, ולמה עדשים שדומות לגלגל, שהאצלות

גלגל החוזר צעולם. (ועוד מה עדשים אין להם פה, כך

האצל אין לו פה, שאסור לדצר, ולפיכך המנהג להצרות את

פרשת תולדות

וְהוּא עֵיף: ל' וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל-יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי נָא מִן-הָאָדָם
הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדָוּם: ל"א וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי: ל"ב וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הֲנִיחָה
אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶּה לִי בְכֹרָה: ל"ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
הַשְּׁבַע לִי כִּיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמָּכֵר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:
ל"ד וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֲשׂוֹ לֶחֶם וַנִּזְיַד עֲדָשִׁים וַיֵּאכֹל וַיִּשְׁתֶּה וַיָּקָם
וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עֲשׂוֹ אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

האכל בתחלת מאכלו זינים, שהם עגולים ואין להם פה, כך

אכל אין לו פה, כדאמרינן במועד קטן (כ"א:). אכל, כל
שלשה ימים הראשונים אינו משיב שלום לכל אדם, וכל שכן
שאינו שואל בתחלה, מג' ועד ז' משיב ואינו שואל וכו',
זרש"י (ישן): (ל"א) **מכרה כיום**. כתרגומו כיום דילהן,
כיום שהוא זכור, כך מכור לי מכירה זרורה: **בכרתך**. לפי
שהעבודה זבכורות, אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקרב
להקצ"ה: (ל"ב) **הנה אנכי הולך למות**. (מתנוודת והולכת
היא הזכורה, שלא תהא כל עת העבודה זבכורות, כי שצט
לוי יטול אותה. ועוד) אמר עשו מה טיבה של עבודה זו,
אמר לו כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין זה, כאותה
ששנינו (סנהדרין כ"ג:), אלו הן שצמיתה, שתויי יין ופרועי
ראש, אמר, אני הולך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי זה:

פרשת תולדות

א וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מְלֶבֶד הָרָעַב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי
אֲבֹרָהָם וַיֵּלֶךְ יַצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:
ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה גֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֲבָרְכְךָ
אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: ג גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֲבָרְכְךָ
כִּי־לֶךְ וּלְזֹרְעָךְ אֲתָן אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה הַזֹּאת וְהִקְמַתִּי
אֶת־הַשִּׁבְעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹרָהָם אָבִיךָ: ד וְהִרְבִּיתִי
אֶת־זֹרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֹרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֲרָצָה הַזֹּאת
וְהִתְבָּרַכְוּ בְזֹרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאֲרֶץ: ה עֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבֹרָהָם
בְּקִלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצּוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרֹתַי: [שני] ו וַיָּשָׁב
(לד) **וַיִּבְז עָשׂוּ**. הַעֵיד הַכְּתוּב עַל רַשְׁעוֹ שְׂצִיזָה עֲזוּדוֹתוֹ

של מקום:

(3) **אל תרד מצרימה**. שיהיה דעתו לרדת למצרים
כמו שירד חזיו צימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה,
שאתה עולה תמימה, נ ואין חולך לארץ כדאי לך: (ג)
האל. כמו האלה: (ד) **והתברכו בזרעך**. אדם אומר
לזנו יהא זרעך כזרעו של יצחק, וכן בכל המקרא, וזה
אז לכולן, כך יצרך ישראל לאמר ישימך וגו', ואף לענין
הקללה מלינו כן, והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו
אומר תהא כפלונית, וכן והנחתם שמכם לשצועה לזחירי
(ישעיה סה, טו.), שהנשבע אומר, אהא כפלוני אם עשיתי
כך וכך: (ה) **שמע אברהם בקולי**. כשנסיתי אותו:

פרשת תולדות

יִצְחָק בְּגֵר: ז וַיִּשְׁאַלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי
הוא כִּי יֵרָא לְאִמֹר אִשְׁתִּי פֶן־יִהְיֶה גְנֵי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה
כִּי־טוֹבַת מְרֻאָה הוּא: ח וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף
אָבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַהֲגִה יִצְחָק מִצְחָק
אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: ט וַיִּקְרָא אָבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הֲגִיָּה
אִשְׁתְּךָ הוּא וַאֲיֵךְ אָמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי
אָמַרְתִּי פֶן־אָמוֹת עָלֶיךָ: י וַיֹּאמֶר אָבִימֶלֶךְ מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ
לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת־אִשְׁתְּךָ וַהֲבֵאתָ עֲלֵינוּ אִשָּׁם:
וישמור משמרת: גזרות להרחקה על אזכרות שצתורה,

כגון שניות לעריות (יצמות כא.), ושצות לשצת: **מצות:**
דזרים שאילו לא נכתבו ראויין הם להלכות, כגון גזל
ושפיכות דמים: **חקות:** דזרים שיצר הרע ואומות העולם
משיצין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שטטנז, שאין
טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עצדיו: **ותורת:**
להציא תורה שצעל פה, הלכה למשה מסיני: (ז)
לאשתו. על אשתו, כמו אמרי לי אחי הוא (צראשית כ,
יג.): (ח) **כי ארכו.** אמר, מעתה אין לי לדאוג, מאחר
שלא אנסוה עד עכשיו, ולא נזהר להיות נשמר: **וישקף**
אבימלך ואו. שראוהו משמש מטתו: (י) **אחד העם.**
המיוחד צעם, זה המלך: **והבאת עלינו אשם.** אם שכז,
כזר הבאת אשם עלינו: (יז) **בארץ ההיא.** אף על

פרשת תולדות

יֵא וַיְצוּ אֲבִימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנְּגִיעַ בְּאִישׁ הַזֶּה
וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת: יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמָּצָא
בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: [שלישי]

פי שאינה חשובה כארץ ישראל עלמה, כארץ שצעת
הגויס (צ"ר סד, ו.): **בשנה ההוא**. אף על פי שאינה
כתקנה, שהיתה שנת רעבון (שס): **בארץ ההיא בשנה**
ההיא. שניהם למה, לומר שהארץ קשה והשנה קשה: **ואה**
שערים. שאמדוכ כמה ראוי לטעות, ועשתה על אחת
שאמדוכ, **ואה**. ורבותינו אמרו, אומד זה למעשרות היה:

פרשת תולדות

שם

הזקה	מטיפה
לזכוי	משפופרת
שהתה	שפיה
זו צפרק	כפה
המתין	ככרים
פותרין	טיצם
שקתם	ולרמות
ומפרכם	היאך
מתאווה	צקשתו
הריון	צקי
פקקו	חריף
ככון	קרוי
חזרת	עדשים
המעים	אזהרות
כפרדים	כשכסיתו
ישון	טיצה
שופך	שצוזה
כמר	צרו
וכגמר	לתרבות רעה
כואר	תלוין